

R É S U M É

Rapport sur la mission folklorique à Ios (Cyclades)**(19 - 27 septembre 1968)**

par St. Imellos

Pendant le peu de jours qu'a duré sa mission à Ios pour l'étude de la civilisation populaire de cette île des Cyclades l'auteur a procédé à la récolte d'un matériel folklorique très varié, qui constitue un manuscrit de 188 pages de cahier grand format (in- 80), déposé aux archives du Centre de recherches du folklore hellénique. Il a également procédé à l'enregistrement de 45 mélodies populaires sur bandes magnétiques.

Le manuscrit d'Imellos comprend 24 légendes, 120 textes de chansons longues, 88 distiques, 10 incantations, 46 proverbes, 12 devinettes et une grande variété d'informations concernant le culte populaire, l'astrologie, la météorologie, la divination, la magie etc. Les chansons longues constituent la plus grande partie de la collection. Ce sont des chansons usitées jadis à la période du carnaval ou à diverses autres occasions; il y en a parmi elles qui accompagnaient des danses populaires. Très peu de gens se souviennent aujourd'hui des paroles et des airs de ces chansons, qui appartiennent à plusieurs catégories suivant leur contenu: acritiques, ballades, satiriques, historiques, chansons d'amour, etc.

L'auteur donne dans son rapport le texte d'une chanson intéressante: la chanson des âges de l'homme. Ensuite il cite la légende d'une icône de la Vierge qui porte un coup de couteau au visage, ainsi que quelques légendes concernant des arbres hantés. Enfin il cite une coutume divinatoire usitée par les jeunes filles afin de deviner leur futur mari et une coutume pour les époques d'épizooties.

B'.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΗΣ
ΕΙΣ ΤΟ ΧΩΡΙΟΝ ΣΙΣΑΝΙΟΝ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ
(15 ΙΟΥΛΙΟΥ - 3 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1968)

ΥΠΟ ΑΓΓ. Ν. ΔΕΥΤΕΡΑΙΟΥ

Ἀπὸ τὰς Νοτιοδυτικὰς κλιτῆς τοῦ ὄρους Σινιάτσικον τῆς ἐπαρχίας Βοΐου τοῦ νομοῦ Κοζάνης πηγάζει ὁ παραπόταμος τοῦ Ἀλιάκμονος Σισάνιος ἢ Σισάνης (πρώην Μύριχος), ὅστις ῥέει πρὸς νότον πλησίον τῆς Νεαπόλεως (Ἀνασελίτσης).

Σχεδόν παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ παραποτάμου τούτου εἶναι ἐκτισμένον τὸ χωρίον Σισάνιον¹, τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται κατὰ μῆκος μὲν τοῦ ποταμοῦ ἐπὶ διαστήματος δύο περίπου χιλιομέτρων, κατὰ δὲ τὸ πλάτος ἐκατέρωθεν τῶν ὄχθων αὐτοῦ καὶ ἐπὶ ἐκτάσεως περίπου πεντακοσίων μέτρων. Αἱ ἐκατέρωθεν τῶν ὄχθων τοῦ ποταμοῦ ἐκτάσεις εἶναι πεδιναί, ἐνῶ ἡ λοιπὴ ἐρίξι τοποθεσία εἶναι κατ' ἐξοχὴν ὄρεινῇ. Οὕτω τὸ χωρίον περιβάλλεται ἀνατολικῶς ἀπὸ τὸ βουνὸν «Κλαζούρα», βορείως ἀπὸ τὸ «Τζέμιακον», ἔνθα τὸ χωρίον Βλάστη, καὶ βορειοδυτικῶς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς Καστοριᾶς ἀπὸ τὸ ὄρος Μουρίκιον. Μόνον ἡ πρὸς νότον πλευρὰ εἶναι κάπως ἐλευθέρα, ἐκτεινομένη κατὰ τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ.

Τὰ περιβάλλοντα τὸ χωρίον βουνὰ ταῦτα ἐμποδίζουν σχεδόν παντελῶς τὴν πνοὴν ἀνέμων μὲ ἀποτέλεσμα ἡ ἐκ τοῦ ποταμοῦ δημιουργουμένη ὑγρασία νὰ παραμένῃ ἐντὸς τοῦ χωρίου, τὸ δὲ κλίμα κατὰ μὲν τὸ θέρος νὰ εἶναι τροπικὸν μεθ' ὑψηλῆς θερμοκρασίας καὶ ὑγρασίας, κατὰ δὲ τοὺς χειμερινοὺς μῆνας ψυχρὸν μὲ σοβαρὰς ἐπιπτώσεις ἐπὶ τῆς ὑγείας τῶν κατοίκων, οὕτως σχεδόν πάντες καὶ ἀπὸ τῆς νηπιακῆς τῶν ἡλικίας ὑποφέρουν ἀπὸ αἰσθητικὰ νοσήματα, ἰδίᾳ δ' ἐκ βρογχίτιδος.

Λόγω τῆς διαμορφώσεως ταύτης τοῦ ἔδαφους καὶ τῶν κλιματικῶν συνθηκῶν, πλὴν τῆς κυρίας ἐνασχολήσεως τῶν μὲ τὴν γεωργίαν οἱ κάτοικοι καταγίνονται μὲ τὴν κτηνοτροφίαν. Πολλὰ εἶδη ποίμνια βόσκουν εἰς τὰς ἐκατέ-

¹ Ἀλλοτε σπουδαία κομόπολις, ἣν ἀποτελεῖ ἰδίαν Κοινότητα μὲ 565 κατοίκους, συμφώνως πρὸς τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1961. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας διετέλεσεν ἔδρα ὁμωνύμου 'Επισκοπῆς' βλ. 'Ανθίμου Σεβαστείας, Περὶ τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σισανίου ἱερῶν μονῶν, 'Εκκλ. Ἀλήθεια Κ' (1900), σ. 454. Γιάννη Ἀργ. Τόζη, Σιατιστινὰ, Μακεδονικὰ Β' (1941-1952), σελ. 314, σημείωσ. 4. Πρβλ. Κωνστ. Σ. Γούναρη, Μακεδονικὰ ἀπηγήματα, ἔτ. Β' (1959), σ. 68, σημειώσεις. Δημητρ. Κίτσιον, 'Ἡ Σέλιτσα, Μακεδ. Ἡμερολόγιον, ἔτ. Β' (1909), σ. 245-246. Α. Γ. Λαζάρου, Σιάτιστα, ἐνθ' ἀν., ἔτ. Γ', (1910), σ. 140. 'Ετι Γ. Π. Σ. Παναγιωτίδου, Ζουμπάνιον, ἐνθ' ἀν., ἔτ. ΣΤ' (1913), σ. 219. Ἀνωσύμου, Ἐπαρχία Σισανίου καὶ Σιατίστης, ἐνθ' ἀν., σ. 216-271. Ἀλιάκμων, Ἐπαρχία Σισανία, ἐνθ' ἀν., σ. 65-73. Γ. Π. Κουρνούτου, Σχολεῖα τῆς τουρκοκρατουμένης Καστοριᾶς, Γέρας Α. Κεραμοπούλλου, Ἀθῆναι 1953, σ. 433, ἔνθα καὶ βιβλιογραφία περὶ μητροπόλεως Σισανίου, πρβλ. καὶ ἐν σ. 460-461. Βλ. καὶ Μιχ. Καλλινδέρη, Τὰ λυτὰ ἔγγραφα τῆς Δημοτικῆς Βιβλιοθήκης Κοζάνης, 1676-1808. (Δημοσιεύματα Δημοτ. Βιβλιοθήκης Κοζάνης, 2). Ἐν Θεσσαλονίκῃ 1951, σ. 129 καὶ 139. Περὶ μετοικίσεων ἐκ Σισανίου πρὸς Βλάστην, Κοζάνην καὶ Σιάτισταν βλ.: Π. Λιούφη, Ἱστορία τῆς Κοζάνης, Ἀθῆναι 1924, σ. 89. Wace-Thompson, The Nomads of the Balkans, London (1914), σ. 212. G. Weigand, Die Aromunen, Leipzig 1894-1895, τόμ. Α', σ. 129. Πρβλ. Ν. Γ. Πολίτου, Ἐκθεσις τῆς Ἐπιτροπείας τῶν κριτῶν τοῦ Χατζηλαζαρεῖου ἀγῶνος περὶ τῆς λαογραφίας τῆς Μακεδονίας, ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ —. ἐν τῷ Ἑθνικῷ Παν/μίῳ τὴν 13 Ἰουνίου 1910. Ἐν Ἀθῆναις 1910, σ. 7.

ρωθεν τοῦ ποταμοῦ ἀρδευομένης πεδινὰς ἐκτάσεις, ἔνθα καλλιεργοῦνται ἀραβόσιτος, βρύζα, ὄσπρια, σῖτος, κριθή καὶ ἰδίᾳ κηπευτικά. Εἰς τὰ εἰς τοὺς πρόποδας τῶν πέριξ ὁρέων εὐρισκόμενα κτήματα εὐδοκιμεῖ ἡ ἀμυγδαλιά, ἡ καρυδιά καὶ ἰδίᾳ ἡ ἄμπελος, ἐξ ἧς παρασκευάζεται ὀλιγοστός, ἀλλ' ἐξαίρετος, οἶνος.

Οἱ κάτοικοι εἶναι γηγενεῖς καὶ τὸ εἰσόδημά των ἐπανξάνεται ἐκ τῆς ὕλο-τομίας ἐκ τῶν παρακειμένων πυκνῶν δασῶν.

Εἰς τὸ ὥς ἄνω χωρίον Σισάνιον κατόπιν τῆς ὑπ' ἀριθμ. 58629/11 - 7 - 1968 ἐντολῆς τῆς Συγκλήτου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν εἰργάσθη ἐπὶ εἰκοσαήμερον, συγκεντρώσας ἀξιόλογον καὶ πλούσιον λαογραφικὸν ὕλικόν, περιλαμβάνον στοιχεῖα ἐξ ὅλων σχεδὸν τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ κατὰ παράδοσιν λαϊκοῦ πολιτισμοῦ, τὸ ὅποιον κατέγραψα εἰς τετράδιον, σχήματος 8 μεγ. ἐκ 447 σελίδων, καὶ κατέθεσα εἰς τὸ Κέντρον Ἐρεῦνης τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφίας ὑπ' ἀριθμὸν εἰσαγωγῆς 3358. Πρὸς τοῦτοις ἐπραγματοποίησα 94 ἡχογραφήσεις μουσικῆς δημοδῶν ᾠμάτων καὶ λαϊκῶν χορῶν ἐπὶ ταινιῶν μαγνητοφώνου τύπου Butoba. (Βλ. εἰς τὸ βιβλίον Μουσικῆς Ὑλῆς τοῦ Κέντρου Λαογραφίας ἀρ. 15666 - 15759).

Εἰς τὴν ἐν λόγῳ συλλεγεῖσαν ὕλην περιλαμβάνονται 22 παραδόσεις, 18 παραμῦθα καὶ εὐτράπελοι διηγήσεις, 9 τοπωνύμια, 12 παρωνύμια καὶ ἄλλα ὀνόματα, 3 παροιμίαι, 14 αἰνίγματα καὶ πληροφόριαι διὰ τὴν λαϊκὴν κατοικίαν, τὸ ἐνδομα, τὰς τροφάς, τὸν ἐπαγγελματικόν, ποιμαντικόν, γεωργικόν καὶ ἀλιευτικόν βίον, τὴν κοινωνικὴν ὀργάνωσιν, τὸ λαϊκὸν δίκαιον, τὰς μαγικὰς καὶ δεισιδαίμονας συνηθείας, τὴν δημῶδη ἱατρικὴν, τὴν ἀστρολογίαν καὶ μετεωρολογίαν, τὴν μαντικὴν, τὴν λαϊκὴν λατρείαν, τοὺς λαϊκοὺς χοροὺς, τὰ μουσικὰ ὄργανα, ὡς καὶ τὰ ἔθιμα τὰ σχετικὰ πρὸς τὴν γέννησιν, τὴν ἀνατροφὴν τοῦ παιδιοῦ, τὸν γάμον καὶ τὴν τελευτήν.

Περιορίζομεθα εἰς τινὰς παρατηρήσεις, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς μέρος μόνον τοῦ συλλεγέντος τούτου ὕλικου.

Λόγῳ τῆς ὁρμῆς τῶν ὑδάτων τοῦ ποταμοῦ Σισάνη καὶ λόγῳ τοῦ σχηματισμοῦ εἰς τινὰ μέρη καταρρακτῶν, μεγάλῃ ἐδόθη ὥθησις κατὰ τὸ παρελθὸν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς λαϊκῆς βιοτεχνίας. Οὕτω διατηροῦνται καὶ σήμερον ὑπολείμματα τοῦ «μπαταριοῦ», ἔνθα ἐναποθέτουν τὰ «δίμιτα» ὑφάσματα πρὸς ἐπεξεργασίαν. Τὸ «μπατάνι» ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν μεγάλην λεκάνην ξυλίνην, διαστάσεων 2×2,50 τοῦ μέτρου, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὑπάρχει πάντοτε ὕδωρ. Μέσα εἰς τὴν λεκάνην αὐτὴν ὑπάρχουν τὰ «κοπάνια», τὰ ὁποῖα γυρίζουν ἐναλλασσόμενα καὶ κτυποῦν τὰ ὑφάσματα. Τὰ «κοπάνια» αὐτὰ κινοῦνται ὑπὸ τοῦ κεντρικοῦ ἄξονος, ὅστις λαμβάνει τὴν κίνησιν ἀπὸ τὴν «φτερωτήν», τὴν ὁποίαν ὠθεῖ τὸ ὀρμητικῶς καὶ ἐξ ὕψους ρέον ὕδωρ. Τοιαῦτα «μπατάνια» ἐλειτουργοῦν παλαιότερον πολλὰ (χφ., σ. 35 - 38). Σή-

μερον διατηροῦνται μόνον τὰ ἐρείπια πλὴν ενός, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται εἰς καλὴν σχετικῶς κατάστασιν καὶ ἐνίστε λειτουργεῖ. Ἔτερον εἶδος λαϊκῆς βιοτεχνίας, τὸ ὁποῖον διατηρεῖται ἀκόμη καὶ σήμερον, εἶναι ἡ «ντριστελλά» (βλ. εἰκ. 1). Καὶ αὕτη ὀφείλει τὴν δημιουργίαν της πάλιν εἰς τὴν ὑπαρξιν ἀφθόνων ὑδάτων. Ἡ «ντριστελλά» (χφ., σ. 22-23) ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν μεγάλην ξυλίνην στρογγύλην ὑποδοχὴν, ἔνθα πίπτει μὲ μεγάλην δύναμιν τὸ φερόμενον ἐδῶ μέσῳ τῆς «καρούτας» ὕδωρ. Ἐνταῦθα τὸ ὕδωρ πίπτει μὲ τόσῃν δύναμιν, ὥστε δημιουργεῖ δίνην καὶ πᾶν ὅ,τι εὐρίσκεται ἐντὸς αὐτῆς περιστρέφεται μὲ μεγάλην ταχύτητα. Εἰς αὐτὴν οἱ κάτοικοι τοποθετοῦν πρὸς ἐπεξεργασίαν τῆς «βελέντζες», αἱ ὁποῖαι μὲ τὸ κτύπημα τοῦ ὕδατος περιστρεφόμεναι μαλακώνουν, ἀποβάλλουν τὸ «χνοῦδι», γίνονται πλέον κρουσταὶ καὶ ἀποκτοῦν ἀρίστην ἐμφάνισιν. Κατὰ πληροφορίας τῶν κατοίκων τὸ χωρίον ἦτο παλαιότερον βιοτεχνικὸν κέντρον κατεργασίας τῆς «βελέντζας» καὶ τῶν «διμίτων» ὑφαντῶν. Κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἐκεῖ παραμονῆς μου εἶδον νὰ μεταφέρονται «βελέντζες» πρὸς κατεργασίαν ἐπὶ ἡπιάτων ἐκ τοῦ πλέον ἀπομεμακρυσμένου ἑλληνικοῦ χωρίου τῆς Βορειοδυτικῆς Μακεδονίας, τοῦ Βροντεροῦ τοῦ νομοῦ Φλωρίνης. Αἱ ἐν λόγῳ «βελέντζες» μετὰ τὴν κατεργασίαν, τὴν ὁποίαν θὰ ὑφίσταντο ἐντὸς τῶν «ντριστελλῶν», θὰ ἐπανέφεροντο ἐκ νέου εἰς τὸ χωρίον ἐξ ὃς εἶχον μεταφερθῆ πρὸς περαιτέρω κατεργασίαν. Ταυτῆς ἐργαστήρια, λειτουργοῦντα διὰ τοῦ φυσικοῦ λευκοῦ ἀνθρακος, διατηροῦνται καὶ λειτουργοῦν σήμερον ἀκόμη εἰς τὸ χωρίον τέσσαρα.

Αἱ καταγραφεῖσαι δημῶδεις παραδόσεις εἶναι συναφεῖς πρὸς εὐρύτερον γνωστά θέματα, τινὲς δὲ τούτων, καὶ ἰδίᾳ αἱ ἱστορικαί, ἀναφέρονται κυρίως εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Εἰς τὴν τοποθεσίαν «τὸ πάτωμα», ἔνθα παρατηρεῖται ἀνεπτυγμένη ἐπίπεδος ἔκτασις, παραδίδεται ὑπὸ τῶν κατοίκων ὅτι ἐκεῖ ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐγύμναζε τὸν στρατόν του (χφ., σ. 21), μάλιστα δὲ λέγεται ὅτι καὶ ὁ ἴδιος ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐγυμνάσθη ἐκεῖ καὶ ὅτι ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο ἤρχισε τὴν ἐκστρατείαν του. «Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος πολέμησε ἀπὸ ὧν. Ἐδῶ ἦταν τὰ στρατόπεδα τοῦ πατέρα τοῦ Μεγάλου Ἀλέξανδρου καὶ ἐκεῖ ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος γυμνάστηκε» (χφ., σ. 17). Καὶ περὶ τοῦ ἵππου τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου θρυλοῦνται σχετικαὶ παραδόσεις καὶ ἰδίᾳ περὶ τῶν πατημάτων¹ αὐτοῦ, χωρὶς ὅμως νὰ ὑποδεικνύωνται καὶ ὠρισμένα σημεῖα, ἔνθα δύναται τις νὰ ἴδῃ τὰ ἵχνη τῆς ἐκεῖθεν διαβάσεώς του. Ἴσως μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἐλησμονήθησαν τὰ

¹ Ἐκ τῆς βορειότερον κειμένης περιοχῆς πρβλ. Ἀ. Ν. Δευτεραῖον ἐν Ε. Λ. Α. τόμ. ΙΖ (1964), ἐν Ἀθήναις 1965, σ. 380 καὶ ἐν Ἑπ. Κ. Α. τόμ. Κ' - ΚΑ' (1967/68), ἐν Ἀθήναις 1969, σ. 354.

Εικ. 1. «Η «στριγγέλλα»

παλαιότερον δεικνύμενα σημεία, διότι καθὼς οἱ κάτοικοι τοῦ διηγήθησαν «ἐκεῖνα τὰ χρόνια φαίνονταν τὰ πατήματα ἀπὸ τὸ ἄλογο τοῦ Μέγα Ἀλέξανδρου» (χφ., σ. 17). Εἷς τι σημεῖον τῆς τοποθεσίας «Παναγίτσα» ἀναφέρουν οἱ κάτοικοι, ὅτι ἡ ὑπάρχουσα εἰς τὸν βράχον ὁπῇ ἦτο ἡ εἵσοδος μεγάλου κτηρίου, τὸ ὁποῖον ὑπῆρξε σχολεῖον, εἰς ὃ ἐδιδάχθη τὰ γράμματα ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος. «Εἰς τὴν τοποθεσίαν «Παναγίτσα», πὺν εἶναι καὶ ἐκκλησία, ἦταν παλιὰ ἐκεῖ τὸ σχολεῖο τοῦ Μέγα Ἀλέξανδρου. Ἐκεῖ μέσα εἶναι μιὰ τρυπα, γαλαρία, πὺν ἀργότερα, ὅταν ἤρχοντο οἱ Τοῦρκοι, ἔμπαιναν μέσα τὰ παιδιὰ, πὺν μάθαιναν γράμματα» (χφ., σ. 17). Προφανῶς ἡ ἐν λόγω παράδοσις συμφύρεται μὲ διηγήσεις διὰ τὸ «κρυφὸ σχολεῖον» τῆς τουρκοκρατίας.

Ἐκ τῶν θρησκευτικῶν παραδόσεων ἀξιωματικόν εἶναι ἡ ἀναφερομένη εἰς τὴν διάσωσιν κάποτε τοῦ χωρίου ὑπὸ τοῦ πολιούχου αὐτοῦ Ἀγίου Δημητρίου ἀπὸ ἐνσκήψασαν καταιγίδα, ὅτε τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ ὑπερεκχειλίσαντα κατέκλυσαν τὰς οἰκίας. «Μιά φορά ὁ Μονρικός εἶπε, ὁ ποταμός, τὸ βράδυ βγήκε ὁ Ἅγιος Δημήτριος καβάλλα στὸ ἄλογο καὶ τὸ γένισε τὸ ποτάμι σὲ τοῦτο τὸ μέρος, γιὰ νὰ μὴ πνίξη τὴν ἐκκλησία καὶ τὰ χωριά. Τὸ εἶδαν οἱ γερόντοι πὺν βγήκαν ἔξω ἀπὸ τὸν θρόνο. Πνίγικαμε τότε ἐπὶ ἀπείτην» (χφ., σ. 14 καὶ 16). Πράγματι εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἔνθα ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου ἢ ποίτη τοῦ ποταμοῦ δὲν φέρεται κατ' εὐθείαν γραμμὴν ὥς εἰς ὅλον σχεδὸν τὸ ὑπόλοιπον μῆκος, ἀλλὰ παρουσιάζει μίαν λίαν αἰσθητὴν παρακαμπτήριον καθόδον. Ἀπὸ τότε οἱ κάτοικοι ἐθεώρησαν τὸν Ἅγιον προστάτην τοῦ χωρίου τῶν (χφ., σ. 137).

Εὐρῶς διαδεδομένα ἀπαντοῦν τοπικαὶ παραδόσεις περὶ τοῦ Κοσμᾶ¹, τοῦ Ἀγίου Νικάνορος καὶ τοῦ Ἀγίου Διονυσίου. Καὶ οἱ τρεῖς θεωροῦνται θεράποντες ἱατροὶ περιερχόμενοι τὰ χωρία τῆς πέριξ περιοχῆς καὶ θεραπεύοντες ἀπὸ σοβαρὰς ἀσθενείας τοὺς κατοίκους. «Ἦταν τρεῖς ἄγιοι. Ὁ Ἅγιος Νικάνορας, ὁ Ἅγιος Διονύσιος καὶ ὁ Κοσμᾶς. Ἦταν περιηγηταὶ μὲ φάρμακα καὶ γιάτρειαν ἀσθενεῖς, χωρὶς νὰ πάρουν ἀργυρὰ, ὅστερα πῆγαν γιὰ κατάλυμα τὸ βράδυ σὲ μιὰ γριὰ καὶ

¹ Οὐχὶ τοῦ Αἰτωλοῦ. Κοσμᾶς καὶ Δαμιανὸς τιμῶνται βορειότερον τῆς ἐξετασθείσης περιοχῆς ὥς ἱατροί· βλ. Γεώργ. Κ. Σπυριδάκη, ἐν Ε. Λ. Α. τόμ. ΙΓ' - ΙΔ' (1960 - 61), ἐν Ἀθήναις 1962, σ. 380. Πρβλ. καὶ Ν. Γ. Πολίτου, Λαογραφικὰ Σύμμεικτα, τόμ. Γ' (1931), σ. 73, 98, ὡς καὶ Anneliese Wittmann, Kosmas und Damian. Kultausbretung und Volksdevotion, Berlin 1967, σ. 165. Σ. Β. Κονγέα, Βιβλιογραφία (Papadopoulos - Kerameus, Varia graeca sacra) Λαογρ. Γ (1911), σ. 290, ἔνθα κατὰ τὸ Συναξάριον 1 Δεκεμβρίου: οὗτοι θεραπεύουσι «πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν καὶ οὐκ ἀνθρώποις ἀλλὰ καὶ κτήνεσι». Ἐν τῇ Δυτικῇ Μακεδονίᾳ τιμῶνται τὴν πρώτην τοῦ μηνὸς Ἰουλίου· βλ. καὶ Φώτῃ Δημ. Παπανικολάου, Λαογραφικὰ Δυτ. Μακεδονίας, Θεσ/νίκῃ 1962, σ. 181.

είχε κορίτσι ἄρρωστο. Τὸν εἰδωκε δῶρο ἡ γριά, δὲν δέχτηκαν αὐτοί, γιατί τὸ εἶχαν ὀρκιστῇ. Τότε στὴν πίεση πῆρε ὁ Ἅγιος Διονύσιος ἓνα ἀβγό καὶ ἀπὸ τότε χώρισαν. Ὁ Κοσμάς καὶ ὁ Νικάνωρ λέγονται τώρα Ἅγιοι Ἀνάγκυροι» (χφ., σ. 32). Ἡ ἐν λόγῳ παραδόσις εἶναι σχετικὴ μὲ τὰς διηγήσεις ἐκεῖνας, εἰς τὰς ὁποίας γίνεται προσπάθεια ὑπὸ τῶν κατοίκων αἰτιολογήσεως τοῦ χωρισμοῦ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου ἀπὸ τὸν Ἅγιον Νικάνωρα, ὥστε ὁ μὲν νὰ κτίσῃ τὴν σκῆτην του εἰς τὸν Ὀλυμπον, ὁ δὲ εἰς τὴν Ζάμβορδαν, νοτιοδυτικῶς τῆς πόλεως Κοζάνης. Τοιαύτας παραδόσεις κατέγραψα ἐκ τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας καὶ ἀλλαχοῦ¹.

Αἰτιολογικὴ τῆς ἰδρύσεως τῶν ἐκκλησιῶν πρὸς τιμὴν ἁγίου ινὸς καὶ ἐνταῦθα τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ εἰς τὰς κορυφὰς τῶν βουνῶν εἶναι καὶ ἡ ἀκόλουθος διήγησις.

«Ὁ Προφήτης Ἡλίας ἦταν θαλασσινὸς καὶ ἀπὸ κάνα νανάγισμα πῆρε τὸ κουπί στὸν ὦμο καὶ ρωτοῦσε, ἂν τὸ ξέρον, τί εἶναι αὐτό. Ὅταν ἐφθασε σ' ἓνα βουνὸ καὶ τοῦ εἶπαν ὅτι εἶναι ξύλο, τότε ἐκεῖ ἔκαρε τὸ μοναστήρι του καὶ ἀπὸ τότε εἶναι στὶς κορυφὰς» (χφ., σ. 30-32). Ἡ παράδοσις αὕτη ἀπαντᾷ εὐρύτερον γνωστὴ καὶ εἰς ἄλλους τόπους².

Ἐπὶ ἀνομβρίας³ πλὴν τοῦ μαγικοῦ ἔθιμου τῆς «περπερούνας», συνήθεις εἶναι καὶ αἱ λιτανεῖαι μὲ παρακλήσεις πρὸς τὸν Προφήτην Ἡλίαν (χφ., σ. 33). Τὸ ἔθος τοῦτο τῶν λιτανειῶν εἰς τὸν Προφήτην Ἡλίαν εἶναι, ὡς γνωστόν, πανελλήνιον⁴, προέρχεται δὲ ἐκ τῆς διδασκαλίας εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἰακώβου

¹ Βλ. Κ. Ε. Ε. Α. ἀρ. χφ. 2959, σ. 153-154 (σὺλλ. Ἁ. Ν. Δευτεραίου, χωρ. Καισαρειά 1965) καὶ ἀρ. χφ. 3470, σ. 209, ἡμετέρα συλλογὴ κατὰ τὸ 1969 ἐκ τοῦ χωρίου Ἐλάτη νοτίως τῆς Κοζάνης.

² Βλ. Ν. Γ. Πολίτου, Παραδόσεις, τόμ. Α' (1902), σ. 116, 207-208, τόμ. Β' (1904), σ. 801-803, καὶ Γ. Κ. Σπυριδάκη, ἐν Ε. Λ. Α., τόμ. ΙΓ' - ΙΔ (1960-61), ἐν Ἀθῆναις 1962, σ. 334 καὶ τόμ. ΙΕ' - ΙΣΤ' (1962-63), ἐν Ἀθῆναις 1964, σ. 238-39.

³ Πρβλ. ὅταν πίπτῃ χάλαζα, ἵνα σταματήσῃ ἡ βροχὴ εἰς τὸ χωρίον Ζουμπάνιον καὶ Σισάνιον εἰς Φ. Κουκουλέ, Μνεῖα δεισιδαιμονιῶν τινῶν καὶ μαγικῶν συνηθειῶν εἰς νομοκάνονας. (Ἀνάτυπον ἀπὸ τὸν τιμητικὸν τόμον τοῦ Ἀμίλκα Ἀλιβιζάτου), Ἀθῆναις 1958, σ. 282.

⁴ Λιτανεῖαι ἐπὶ ἀνομβρίας εἰς ἰδρυμένας ἐκκλησίας ἐπὶ κορυφῶν τῶν ὄρεων βλ. Ν. Γ. Πολίτου, Λαογραφικὰ σύμμεικτα, τόμ. Α' (1920), σ. 89-92, καὶ τόμ. Γ' (1931), σ. 6 κέξ. Πρβλ. καὶ τὴν ἀκόλουθον παράδοσιν ἐκ τῶν βορειότερον κειμένης περιοχῆς καὶ δὴ ἐκ τοῦ χωρίου Ἐρμακιά, ἐν ᾗ παρατηρεῖται συμφυρμὸς τῆς ἀνεγέρσεως ἐκκλησιῶν του εἰς ὑψηλὰ σημεῖα καὶ περὶ βροχῆς: «Ὁ Προφήτης Ἡλίας προφήτευσεν ὅτι θὰ βρέξῃ ἢ δὲν θὰ βρέξῃ. Τότε ὁ αὐτοκράτορας ἄρχισε νὰ τὸν κατατρέχῃ καὶ ἔφυγε γιὰ τὰ βουνά. Ἐκεῖ ψηλὰ τοῦ πήγαине τροφὴ ἓνας κόρακας καὶ γι' αὐτὸ ἔχει τὴν ἐκκλησίαν του ἐκεῖ ψηλά» (Κ. Ε. Ε. Α. ἀρ. χφ. 3206, σ. 54, σὺλλ. Ἁ. Ν. Δευτεραίου, 1967).

5, 17, ὅτι «*Ἡλίας... προσηύξατο τοῦ μὴ βρέξαι καὶ οὐκ ἔβρεξεν ἐπὶ τῆς γῆς ἐνιαυτούς τρεῖς καὶ μῆνας ἕξ· καὶ πάλιν προσηύξατο καὶ ὁ οὐρανὸς ὑετὸν ἔδωκεν*»¹. Ἐπομένως ὁ Προφήτης Ἡλίας θεωρεῖται καὶ ἐνταῦθα ὡς ἔφορος τῶν βροχῶν «*ὅταν δὲν βρέξη, τρεῖς κοπέλες παίρνουν μιὰ κεραμίδα καὶ τὴν φέρουν στὴν ἄκρη τοῦ ποντάμ' τοῦ Μύριχου καὶ τὴν ἀφήνουν ἐκεῖ ἕως ὅτου βρέξη. Μόλις βρέξη, παίρνουν λάδ', πηγαίνουν, παίρνουν τὴν κεραμίδα, πηγαίνουν στὴν ἐκκλησιά τοῦ Προφήτη Ἡλία, βάζουν τὴν κεραμίδα, ποὺ τὴν εἶχαν πάρει ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά, ἐκεῖ, ποὺ ἦτανε, ἀνάβουν τὰ καντήλια καὶ τὸν εὐχαριστοῦν, διότι τοὺς ἔκαμε τὸ χατήρι*» (χφ., σ. 153).

Εἰς ἄλλας καταγραφείσας ἐνταῦθα παραδόσεις περὶ Ἀγίων παρατηροῦμεν, ὅτι ἔχουν κοινὰ στοιχεῖα καὶ γνωρίσματα πρὸς τὰς καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἑλληνικοὺς τόπους. Οὕτως ὁ Ἅγιος Μηνᾶς θεωρεῖται προστάτης τῶν ποιμνίων καὶ κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς ἐορτῆς του «*κλοῦμε τὰ ψαλίδια καὶ τὰ βαστοῦμε ὅλη τὴν ἡμέρα κλειστά, γιὰ νὰ μὴ πηγαίνει ὁ λύκος στὸ κοπάδι*» (χφ., σ. 137 - 138). Ἡ Ἁγία Βαρβάρα καὶ ὁ Ἅγιος Χαράλαμπος πιστεύεται ὅτι θεραπεύουν καὶ προστατεύουν τοὺς πάσχοντες ἐκ γρίπης, ἱλαρᾶς καὶ κίρκως ἀπὸ τὴν εὐλογία (χφ., σ. 138 καὶ 144). Τὴν παραμονὴν τοῦ ἐορτασμοῦ τοῦ Ἁγίου Βαρβάρας «*κάνουμε λαγνίτες καὶ λέμε ὅτι εἶναι τὰ σπασμένα τῆς Παναγίας*» (χφ., σ. 138).

Ἐκ τῶν λατρευτικῶν ἐθίμων ἀναφέρομεν τὰ κατὰ τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων, ὅποτε «*κάνουμε μικρὰ γιμνάσια, ποὺ τὰ λέμε «κόλιαντα» εἶναι στοργγγυλά. Τὰ ψήνουμε στὸ φούενο ἢ στὴ γάστρα, ἔρχονται τὰ παιδιὰ, μᾶς λένε τὰ κόλιαντα καὶ τοὺς δίνουμε ἀπ' αὐτά. Τὰ παιδιὰ τραγουδοῦν* :

— Κόλιαντα, Μπάμπω, κόλιαντα
καὶ μένα κολιαντίνα,
κι ἂν δὲ μὲ δώσης κόλιαντα,
δῶσ' μου τὴ θυγατέρα.

5 — Τί τὴν θέλεις, γάϊδαρε,
τὴ δική μου τὴ θυγατέρα ;
— Νὰ τὴν τσιμπῶ, νὰ τὴν φιλῶ,
νὰ μὲ ζεσταίνει τὸ βράδυ» (χφ., σ. 139).

Εἰς τὴν συλλεγεῖσαν ὕλην, σχετικὴν πρὸς τὰ κατὰ τὴν γέννησιν, τὸν γάμον καὶ τὴν τελευτὴν νόμιμα, παρατηρεῖται ταυτότης πρὸς ἀντιστοίχους ἐκδηλώσεις εἰς ἄλλους ἑλληνικοὺς τόπους. Αἱ δοξασαί περὶ τῶν Μοιρῶν, ὡς ἐρχομένων τὴν

¹ Βλ. Γεώργ. Κ. Σπυριδάκη, ἐν Ε.Λ.Α. τόμ. ΙΓ' - ΙΔ', ἐνθ' ἂν., σ. 333 - 334.

τρίτην νύκτα ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ νεογνοῦ διὰ νὰ τὸ μοιράνουν, ἀπαντοῦν καὶ εἰς τὸ Σισάνιον.

«Στὶς τρεῖς ἡμέρες ἔρχονται οἱ Μοῖρες. Τὸ βάζουμε στὴν σαρμανίτσα (= κούνια), τοῦ βάζουμε ἀσημικά, γιὰ νὰ τὸ γράψουν οἱ Μοῖρες πλούσιο. Κάνουμε τότε καὶ μπουνιάτσα καὶ ἔρχονται οἱ γυναικες μὲ πιλάφια. Στὶς τρεῖς τὸ λούζει ἡ μπάμπω καὶ ρίχνουν ἀσημικά μέσα στὸ νερὸ καὶ τὰ παίρνει ἡ μπάμπω» (χφ., σ. 71). Αἱ παρατιθέμεναι προσφοραὶ ἔχουν ὡς σκοπὸν νὰ ἐξευμενίσουν τὰς Μοῖρας, ὥστε νὰ καθορίσουν εὐτυχὲς μέλλον διὰ τὸ βρέφος. Πλεῖσται κατεγράφησαν παραδόσεις γνωσταὶ καὶ ἀλλαχοῦ περὶ δυσμενῶν ἀποφάσεων τῶν Μοιρῶν κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν. Τὸ δυσμενὲς τοῦτο πεπρωμένον παρὰ τὰς μυρίας προφυλάξεις δὲν καθίσταται δυνατόν νὰ τὸ ἀποφύγῃ τὸ ἄτομον (χφ., σ. 72).

Εὐρύτατα γνωσταὶ εἶναι αἱ παραδόσεις περὶ Νεραΐδων, αἱ ὁποῖαι λευκοφοροῦσαι καὶ χορεύουσαι πλησίον ποταμῶν ἢ νερομύλων, συγχέονται πρὸς τοὺς κακοποιοὺς δαίμονας τοῦ Δωδεκαήμερου τοῖς Καλικαντζάρους, καὶ ἄλλα φαντάσματα, μεθ' ὧν ἔχουν κοινὰ χαρακτηριστικά (χφ., σ. 25 καὶ 33).

Διάχυτος εἶναι μεταξὺ τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου ἡ δοξασία, ὅτι πολλὰ δένδρα εἶναι στοιχειωμένα¹. Τὸ ἐνοικοῦν στοιχεῖο εἰς τὰ δένδρα αὐτὰ τιμωρεῖ τρόπον τινὰ τοὺς ἐπιχειροῦντας τὴν ἀποκοπὴν ἢ ἐκρίζωσίν των. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τὰ δένδρα τῆς ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα θεωροῦνται, σὺν τοῖς ἄλλοις, ἱερά. «Μιά φορά ἔκοψα ἓνα κλωνάρι καὶ ἀπὸ ἓνα δέντρο μεγάλο τῆς ἐκκλησίας (κουρὶ-βακούφικο) καὶ ἐκεῖ. πού τὸ λιάνιζα, ἔκοψα τὸ πῶδι μου καὶ τὸ ἄφησα καὶ ἔφυγα» (χφ., σ. 96).

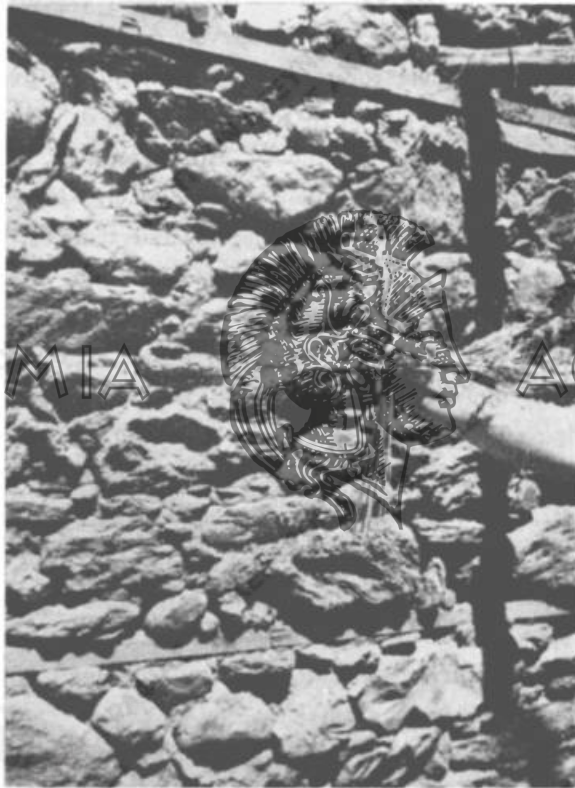
Ἀμείλικτος ἐπίσης εἶναι καὶ ἡ τιμωρία τῶν ἐπιχειρούντων τὴν ἀφαίρεσιν ἀντικειμένων ἐκ τῶν ναῶν. Διηγοῦνται ὅτι εἰς τὸ χωρίον ἐν ἄτομον «τρελλάθηκε στὸ χρόνο, πού ἔκλεψε τσιμέντα τῆς ἐκκλησίας καί, ἀφοῦ τὰ πῆγε πίσω κρυφὰ-κρυφὰ, ἔγινε σχεδὸν καλὰ» (χφ., σ. 96)².

Ἰδιάζον εἶναι καὶ ἐνταῦθα τὸ θρησκευτικὸν ἔθιμον, τοῦ «ὕψώματος» τοῦ ἄρτου κατὰ τὰς πανηγύρεις, διὰ τὸ ὅποιον ὁ ἱερεὺς δὲν δέχεται πρόσφορον ἀπὸ «ἄκληρη γυναῖκα». Καταγραφεῖσα σχετικὴ παράδοσις αἰτιολογεῖ τὴν γέννησιν τῆς

¹ Πρβλ. Ἄ. Ν. Δευτεραῖον, ἐν Ἑπ. Κ. Λ., τόμ. ΙΗ' - ΙΘ', ἐνθ' ἀνωτ., σ. 251 - 253, ἐνθα καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία.

² Πρβλ. σχετικὴν παράδοσιν ἐκ τοῦ χωρίου τῆς νοτιοδυτικῆς Μακεδονίας: «Μιά φορά ἓνας Τοῦρκος ἔκοψε ἓνα δέντρο ἀπὸ τὸ περίβολο τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου. Τότε τὸ δέντρο τὸν ἔκλεισε μέσα. Τότε ὁ Τοῦρκος ἔταξε ἓνα ντενεκὲ λάδι. Ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος δὲν τὸν ἄφηγε. Τότε ὁ Τοῦρκος ἔταξε μιὰ γελάδα καὶ ἓνα μωσχάρι καὶ μετὰ τὸν ἀπελευθέρωσε». (Κ.Ε.Ε.Α. χφ., 2959, σ. 25).

Παρθένον, κατόπιν παρακλήσεως τῆς μητρός της πρὸς τὸν Θεόν, ὅπως ἀποκτήσῃ τέκνον, διότι ὁ ἱερεὺς τὴν προσέβαλε καὶ δὲν ἐδέχθη τὸ πρόσφορόν της, ἐπειδὴ ἦτο μέχρι τότε ἄκληρος. Οὕτως «ἐκεῖνο τὸ πρόσφορο, πὺν πάει πρῶτο στήν ἐκκλησία, ἐκεῖνο βάζει ὁ παπᾶς καὶ κάνει τὴν λειτουργία καὶ τὴν Κοινωνία. Ἡ Ἄννα, ἡ μάνα τῆς Μαρίας, ἐπήγαινε κάθε μέρα πρώτη τὸ πρόσφορο στὸ Μοναστήρι καὶ ἔκανε μὲ αὐτὸ ὁ παπᾶς τὴν λειτουργία. Ἡ Ἄννα ἦτανε στεῖρα. Ὁ παπᾶς τὴν φώναξε πὺν πήγαινε αὐτὴ στὸ μοναστήρι. Αὐτὴ τὸ πῆρε προσβολή.

Εἰκ. 2. Ὁ δράκος.

Τότε ἔβαλε συνέχεια νὰ προσεύχεται καὶ εἶπε : — Θεέ μου, δός μου ἓνα παιδί καὶ θὰ στὸ προσφέρω. Ἔτσι ἔμεινε ἔγκνα ἡ Ἄννα καὶ ἔκανε τὴν Μαρία, τὴν μητέρα τοῦ Χριστοῦ. Δὲν ξέρω σὲ ποιὸ Μοναστήρι» (χφ., σ. 39).

Πληθὺς ἀγροτικῶν ἐθίμων δύναται τις νὰ σημειώσῃ εἰς τὸ Σισάνιον καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὸν θερισμὸν καὶ τὴν συγκομιδὴν τῶν σιτηρῶν. Ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος εἶναι τὰ τελούμενα κατὰ τὸ τέλος τοῦ θερισμοῦ. Ἀναφέρω τὸ ἔθιμον

τοῦ «δράκοντος»¹, δηλ. τῆς μικρᾶς δέσμης σταχύων, τὴν ὁποίαν κατασκευάζουν ἀπὸ τὰ τελευταῖα χειρόβολα τοῦ θερισμοῦ. Ἕνα μικρὸ μέρος τοῦ χωραφιοῦ μένει ἀθέριστον. Κατόπιν ὅλοι μαζί οἱ θερισταί, ἀφοῦ σχηματίζουν πέριξ αὐτοῦ κύκλον, θερίζουν αὐτὸ ἄδοντες τὸ κατωτέρω ἄσμα, σχηματίζοντες συγχρόνως ἐκ τῶν σταχύων ἓνα σταυρόν, ὅστις ὀνομάζεται «δράκος» (βλ. εἰκ. 2). Ὁ «δράκος» οὗτος φέρεται εἰς τὴν οἰκίαν καὶ τοποθετεῖται πλησίον τοῦ εἰκονίσματος, διατηρούμενος καθ' ὅλον τὸ ἔτος, διὰ νὰ ριφθῇ ἐντὸς τοῦ ἁλωνίου κατὰ τὸν ἁλωνισμόν τῆς νέας ἐσοδείας (χφ., σ. 13 καὶ 135), ὁπότε καὶ ἀντικαθίσταται διὰ τοῦ «δράκοντος» τοῦ νέου ἔτους. Χορεύοντες² λοιπὸν μέσα εἰς τὸν ἀγρὸν σχηματίζουν τὸν «δράκοντα», ἐνῶ ἄδουν τὸ ἀκόλουθον ἄσμα :

Γιὰ ἰδέστ' αὐτὸ τοῦ δέντρου,
πῶς τοῦ δέρν' ἄερας,
πῶς τοῦ δέρν' ἄερας,
πῶς τὸ δέρν' αἶρα, πῶς τὸ κοματίζει.

5 Ἔτσι μὲ δέρν' ὁ πόνος μου,

πῶς γὰ πάω στὰ ξένα,
Ἐγὼ κἀναν' δὲν ξέρω,
κἀναν' δὲ γνωρίζω
κἀναν' δὲν γνωρίζω

10 ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς μου.

Πῶς γὰ πάω στὰ ξένα
καὶ στὰ πεθερικά μου!
Ἐγὼ κἀναν' δὲν ξέρω,
κἀναν' δὲν γνωρίζω.

[χφ., σ. 391-392. Ἄρ. εἰσ. μουσ. 15756 (ἄρ. ταιν. 1178_{ss})].

¹ Πρβλ. «κοτσανούλα» ἐκ τοῦ χωρίου Κέδρος Ἀγράφων. Δημ. Σ. Λουκάτου, Λαογραφικὴ ἀποστολὴ εἰς τὰ Θεσσαλικά Ἄγγραφα. Ἑπετ. Λαογρ. Ἀρχείου, τόμ. ΙΑ' - ΙΒ' (1958-59), ἐν Ἀθήναις 1960, σ. 298.

² Πρβλ. τὸ τέλος τοῦ θερισμοῦ ἐκ τῆς βορειότερον κειμένης περιοχῆς (νομὸς Πέλλης) ὑπὸ Γεωργ. Κ. Σπυριδάκη, ἐν Ε.Λ.Α. τόμ. ΙΓ' - ΙΔ' (1960-61), Ἐν Ἀθήναις 1962, σ. 382, ἐνθα, ὅταν τελειώνῃ ὁ θερισμός, ἀφήνουν μερικοὺς στάχους ἀθερίστους, τοὺς ὁποίους θερίζουν ὅλοι μαζί, ἀφοῦ προηγουμένως θὰ χορέψουν πέριξ αὐτῶν.

R É S U M É

**Rapport de la mission folklorique dans le village Sissanion
du Département de Kozani (Macédoine Occidentale)
(du 15 juillet au 3 août 1968)**

par Ang. N. Dεftεréos

Au Sud-Ouest de la rue Kozani-Ptolemais et près des sources du fleuve Aliakmon, à la montagne Sniatsikon (ou Askiò) de la province Voïou, (département de Kozani) est bâti sur un plateau le village Sissanion.

Tous les habitants sont des indigènes et s'occupent principalement avec l'élevage des bestiaux et en second lieu avec l'agriculture.

L'auteur a travaillé dans ce village durant 20 jours et a recueilli un matériel intéressant et varié, qu'il a noté dans un cahier de 447 pages (in 40 grand format), déposé au Centre sub. n° 3358. Ce matériel comprend: 22 légendes, 18 contes et récits plaisants, plus de 100 chansons et danses populaires enregistrés sur 8 bandes magnétiques sur deux pistes (vitesse 3 1/4) des toponymie, des proverbes et des énigmes. Diverses informations relatives à l'habitation populaire, le costume, les aliments, la vie pastorale et agraire, l'organisation sociale, le droit populaire, les coutumes de magie et de superstitions, la divination, le culte populaire, les croyances populaires relatives à la naissance, au mariage et à la mort etc.

De la vie professionnelle, il décrit le «batani» (μπατάνι p. 381 - 382. Voir fig. n° 1) où avec l'aide du charbon blanc (chutes d'eau) on travaille les tissus sur les métiers. Avec la même force motrice, fontionne au village et les «dristella» (ντριστελλά p. 382) où on fini l'élaboration des couvertures «flocates» en laine, des couvre-lits et des tapis.

De la vie culturelle l'auteur a noté plusieurs légendes historiques relatives à Alexandre le Grand. On relate, que aux plateaux qui se trouvent aux environs du village Alexandre le grand exerçait ses armées et que lui-même lorsqu'il était jeune il s'exerçait là-bàs. Dans plusieurs emplacements de cette région, les habitants montrent des traces des sabot de son cheval et des ruines sont considérées, comme l'école où a étudié.

Parmi les légendes du culte, sont intéressantes, celles qui se rappor-

tent à St. Démétrios protecteur du village, à St. Cosma de l'Étolie, St. Nikanor et Denys. Ces trois derniers saints, sont considérés comme des médecins qui parcourent les villages en guérissant les malades gratuitement. Les croyances sur l'édification miraculeuse d'églises sont similaires aux légendes d'autres régions de la Grèce.

Une croyance très répandue entre les habitants de ce village, est que les arbres qui appartiennent à l'église sont sacrés et sont protégés par le démon (στοιχειὸ) qui les habite: Ce démon punie, ceux qui essaient de les couper ou les déraciner. Comme on punit sévèrement ceux qui essaient de voler des objets sacrés de l'église.

Parmi les coutumes agricoles, il mentionne celui de «draconta» (du dragon) qui consiste à deux petits fagot d'épis en croix, qui sont glanés à la fin, de la moisson.

Les moissonneurs en chantant et en dansant moissonnent la dernière section du champs, et avec ces épis confectionnent le «draconta» qui le portent à leur maison où l'ont gardés pendant toute l'année.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΚΘΕΣΙΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑΝ ΤΡΙΚΑΛΩΝ
(16 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ - 2 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1968)

ΥΠΟ ΑΝΝΗΣ Ι. ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ

Λαογραφική έρευνα πραγματοποιήθη υπ' έμου¹ από της 16 Αυγούστου μέχρι της 2 Σεπτεμβρίου 1968 εις τόν νομόν Τρικάλων, ειδικῶς εις τὰ χωρία Καλλιρρόη, Άγιοι Θεόδωροι καί εις τήν κομόπολιν Καλαμάρια. Ἡ συλλεχθεῖσα ὕλη καταγραφεῖσα εις τετράδιον ἐκ σελίδων 383, σχ. 8ου μεγάλου, κατετέθη εις τὸ Κέντρον Ἑρεῦνης τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφίας υπ' ἀριθ. 3241.

Εἰς τήν ὕλην ταύτην περιλαμβάνονται πληροφορίες περὶ τοῦ κατὰ παράδοσιν ἐνταῦθα λαϊκοῦ πολιτισμοῦ: α) ἐκ τοῦ ὕλικου βίου: περὶ τοῦ γεωργικοῦ καὶ τοῦ ποιμενικοῦ βίου, τῆς βιοτεχνίας (βαφικῆς κ.ἄ.), τῆς κατοικίας, τοῦ ἐνδύματος κ.λ.π. β) ἐκ τοῦ κοινωνικοῦ βίου: διὰ τὴν γέννησιν, τὸν γάμον, τὴν τελευτήν, τὴν κοινωνικὴν ὀργάνωσιν, τὸ λαϊκὸν δίκαιον κ.ἄ. καὶ γ) ἐκ τοῦ πνευματικοῦ

¹ Συμφώνως πρὸς τὴν υπ' ἀρ. 58819 ἐντολὴν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.